

naturalis concepta, si alioqui sit solis naturæ viribus formata, media talium objectorum propositione, quia tota illa cogitatio non transcendit rationem extrinsecæ revelationis et doctrinæ, et non est propria gratia excitans, quæ necessaria est ad voluntatem credendi. Unde concludo non minus esse actum supernaturalis ordinis voluntatem credendi, quam ipsum assensum credendi, quia omnes rationes factæ æque in utroque procedunt, ideoque in utroque est necessarium ut illud quo constituitur in esse actus supernaturalis, sit aliquid intrinsecum et reale, vere et physice constituens, seu perficiens talem actum.

CAPUT VIII.

ACTUM FIDEI NON ESSE SUPERNATURALEM EX ACCIDENTALI MODO INTRINSECO, SEU ILLI INHÆRENTE, ET VERA ASSERTIO CONCLUDITUR.

1. *Prima opinio explicans dictam supernaturalitatem.—Rejicitur.*—Superest videndum an esse supernaturale talis actus sit aliquis modus realis, extra speciem substantialem actus, eumque intrinsece efficiens. Nam hoc etiam a multis tentatum est, variis tamen viis, quia in nulla satis probabilis ratio inventa est. Primo ergo dixit Scotus, quem Gabriel, Paludanus et alii sunt secuti, hunc modum esse intensionem fortasse majorem quam homo possit suis viribus efficere in tali actu, ut significat Scotus. Sed non potest subsistere, primo, quia in actibus necessariis ad salutem, nulla certa intensio est necessaria, sed actus quantumvis remissus sufficit, dummodo infusus sit, sicut de contritione alibi ostendi, et est eadem ratio de cæteris. Et de habituali gratia infusa est res notissima, eadem autem ratio est de dispositione ad illam; at vero modus ille quem significant Concilia, quando dicunt, *sicut oportet*, est necessarius ad salutem; ergo non est intensio. Præterea intensio actus est ejusdem ordinis cum actu, quod in omni qualitate verum est: ergo si substantia actus est naturalis, etiam intensio naturalis est: ergo sicut ad substantiam actus non est necessaria gratia, ita etiam nec ad illum modum erit. Quod si quis dicat illam intensionem esse majorem quam ille actus natura sua postulet, hoc imprimis voluntarium est, et præterea per majorem conatum naturalem cum majori concursu ordinis naturæ posset talis intensio fieri; habitus autem supernaturalis parum aut nihil

deserviret ad illam intensionem: ergo supernaturalitas actus non consistit in illa intensione.

2. *Secunda opinio aliter explicans.—Rejicitur.*—Huic similis erit modus durationis, si quis fingat, ad credendum sicut oportet, non satis esse elicere actum, sed etiam durare vel perseverare in illo, et hanc durationem non posse viribus naturæ fieri, ideoque ad illam esse necessariam gratiam, et actum cum tali modo supernaturalem censerit. Similem enim opinionem habuit Scotus de actu contritionis; videtur autem esse eadem ratio de reliquis. Verumtamen, sicut in contritione falsa est illa opinio, ita etiam in fide, et in quolibet actu virtutis infusæ, potestque facile argumentis proxime factis impugnari. Primo, quia duratio actus non est necessaria ad salutem, neque ad justificationem, ut de contritione late suo loco ostendi, quia vel actus, cum primum fit, est sicut oportet ad salutem, et tunc statim habet effectum suum, vel justificationis, vel meriti augmenti gratiæ, vel gloriæ. Si vero actus, in instanti quo fit, non est sicut oportet, etiamsi per annum duret, nunquam erit sicut oportet, nisi in se melior fiat, quia ratione solius durationis non fit melior, nec convertit animam melius in Deum. Et præterea hic magis urget secunda ratio supra facta, quia duratio est tam naturalis, sicut substantia actus; imo in re nihil addit actui, sed solum dicit perseverantiam seu conservationem ejusdem entitatis. Unde ex hac parte nullum augmentum in virtute activa requirit, sed solam perseverantiam ejusdem virtutis. Hæc autem perseverantia non fingitur diuturna multiplicando actus, et vincendo difficultates longo tempore occurrentes; hoc enim neque in ipsa contritione cogitatum est, nec potest in ullo actu cogitari, quia quæstio de perseverantia illo modo sumpta, est longe diversa, et non est de bono actu, sed de plurium multiplicatione, et de victoria contra varias tentationes insurgentes, de qua re nunc non tractatur, sed de singulis actibus, et de uniuscujusque duratione, seu continuatione per aliquod tempus; ideoque qui talem durationem requirunt, non dicunt esse longi temporis, sed alicujus brevis morulæ, quæ non potest actui tantam addere difficultatem, ut propter illam sit necessarium auxilium speciale gratiæ ad singulos actus, ut illud Concilia postulant.

3. *Tertia opinio.—Rejicitur.*—Alii ergo dixerunt illum modum esse facilitatem actus, nam ad hunc modum solet dari habitus, et

gratia vel est habitus, vel aliqua motio sup-
plens activitatem ejus. Ita dixit Durandus
agens de fide, in 3, distinct. 23, quæst. 6, alibi
vero alios modos addit. Capreolus etiam dixit
habitum infusum requiri propter promptitudi-
nem, quod fere idem est. Hæc vero opinio,
si exclusive et præcise intelligat solam facilitatem
esse modum propter quem gratiæ operatio
ad hos actus necessaria est, omnino re-
jicienda est: nam et in Theologia et in Phi-
losophia continet errorem. Primum patet,
quia Pelagius etiam admittebat gratiam ad
facilius operandum, et nihilominus ab Augus-
tino et Concilio damnatus est, quia Christus
non dixit: *Sine me difficilius potestis facere*,
sed *nihil potestis facere*, et Paulus: *Non sumus
sufficientes*; ergo gratia non solum dat facilitatem
operandi, sed etiam potestatem. Et hanc
differentiam agnoscunt communiter Theologi
inter habitus acquisitos et infusos, quod prio-
res dant tantum facilitatem, posteriores vero
dant etiam potestatem. Error autem philoso-
phicus declarat magis hunc, quem theologum
cum vocamus; consistit autem in hoc, quod
illa opinio supponit facilitatem actus esse ali-
quem modum realem et absolutum intrinse-
cum ipsi actui, quod profecto intelligi non
potest, quia in his actibus immanentibus, qui
in instanti fiunt, facilitas non consistit in ma-
jori velocitate, sed in hoc solum quod cum
paucioribus impedimentis, vel cum majori
virtute activa fit actus, et hoc modo habitus
acquisitus dat facilitatem, quia supponit suffi-
cientem potestatem ad actum, et auget illam
addendo activitatem ejusdem ordinis: gratia
vero non supponit sufficientem potestatem ad
actum fidei, sed dat illam, et ideo non auget
virtutem activam naturalem, sed elevat illam.
Idem ergo facit auxilium gratiæ, quando sup-
plet vicem habitus. Ergo modus actus propter
quem datur tale auxilium, non est ut facilius
fiat, sed est aliquis alius, ad quem faciendum
est simpliciter necessarium gratiæ auxilium.
Accedit tandem quod, si actus in se est natu-
ralis, etiam facilitas ejus ad ordinem natura-
lem pertinebit, et ita posset illa facilitas per
frequentes actus naturales comparari, et sic
non esset gratia simpliciter et per se neces-
saria, etiam ad illam facilitatem, nec etiam ha-
bitus infusus erit necessarius, quia habitus ac-
quisitus ad facilitatem sufficit. Nec refert quod
primi actus cum aliqua difficultate fiant: nam
etiam nunc, licet cum gratiæ auxilio fiant, non
sine magna difficultate sæpissime fiunt.

4. *Quarta opinio.—Impugnatur primo in*

actu intellectus.—Tandem dici potest hunc
modum non esse ejusdem rationis in omnibus
actibus, sed in quocumque reperiri juxta capa-
citatem ejus, et ita in fide esse magnam quam-
dam certitudinem, in dilectione vero quod sit
super omnia, et sic de aliis. Et sic de fide sen-
tit etiam Durandus in 2, dist. 28, quæst. 1;
Gabr. in 2, dist. 23; Capreol. et Hispalens. 3,
distinct. 24, qui etiam cum Durando addunt
modum discrete assentiendi, id est, recte dis-
cernendi inter veritates credendas, et errores.
Verumtamen quod ad fidem pertinet, hic mo-
dus aut accidentaliter esse non potest, sed essen-
tialis, aut ad rem declarandam nihil deservit.
Probatur primo de certitudine: nam vel est
sermo de sola certitudine ex parte subjecti
voluntarie adhærentis tali assensui, et hæc
certitudo de se supernaturalis non est, nisi
supponat aliam meliorem, nam ut supra de-
claratum est, hæreticus habet illam certitu-
dinem in articulis quos credit, pro quibus
etiam mori paratus est: imo etiam interdum
in suis erroribus habet similem pertinaciam.
Oportet ergo ut sit sermo de certitudine,
quam actus ex se habet ratione motivi, in quo
fundatur; talis autem certitudo essentialis est
et inseparabilis a tali actu, quia fundatur in
primario et formali objecto ejus. Idem plane
est de modo discrete assentiendi. Nam illa
discretio, prout intelligitur in ipsomet actu as-
sentiendi per fidem, non aliter convenit illi,
nisi ratione objecti formalis, quod est prima
veritas, propter quam non potest illi assensui
subesse falsum, in quo consistit, quod ille ac-
tus sit semper ab omni errore discretus. Si
autem intelligatur illa discretio antecedens ad
assensum, illa non est modus intrinsecus ipsius
fidei, sed provenit vel ex voluntate credendi,
quæ, si sit sicut oportet, id est supernaturalis,
et ex auxilio ac directione Spiritus Sancti,
semper recte eligit objectum sufficienter pro-
positum sub divino testimonio, et ideo semper
eligit veram fidem, vel certe pertinet ad illam
prudentiam, et discretionem, quæ antecedit
voluntatem credendi, et dirigit illam, ne erro-
rem pro veritate eligat: quod iudicium semper
est etiam supernaturale ratione alicujus
illuminationis et inspirationis divini et natu-
ralis ordinis, ut ex definitione Concilii Arau-
sicani supra relata colligitur, et ex frequen-
tibus locis Augustini, præsertim libr. 1 de
Grat. Christi, cap. 24, et lib. 1 contra duas
Epist. Pelagian., cap. 34 et 35, et tract. in 6
cap. Joan., ubi sic ait: *Hæc si ab hominibus
audierunt, tamen quod intelligunt, intus datur,*

intus coruscat, intus revelatur. Et similia habet Prosper, lib. 1 de Vocat. gent., cap. 2.

5. *Concluditur veritas contra modum quemcumque accidentalem, etc.* — Relinquitur ergo nullum esse modum accidentalem in actu fidei, quo possit in esse supernaturali primo constitui, ac proinde esse supernaturalem per suam primam et essentialem entitatem. Idemque probatum manet de voluntate credendi, idemque ob easdem rationes infra dicemus de actibus spei et charitatis. Et ratio omnium est, quia formalia motiva, in quibus hi actus nituntur, superant ordinem naturæ et vires naturales liberi arbitrii, ut cap. 6 late explicavimus.

6. *Primum corollarium ex dicta veritate.* — Atque ex hac veritate sic demonstrata colligitur primum qualis sit necessitas gratiæ, est enim necessitas per se, et non tantum per accidens. Quæ verba nota esse possunt ex dictis in præcedenti libro. Ibi enim diximus necessitatem auxilii gratiæ ad actus ordinis naturalis, esse quasi accidentariam ex defectu naturæ lapsæ, seu ex rebellionem concupiscentiæ, et aliis difficultatibus quæ ad corpus corruptibile consequuntur: in his autem actibus non est hujusmodi, sed per se est necessaria gratia, quia liberum arbitrium creatum per se est impotens ad hos actus, et ita necessitas gratiæ fundatur in intrinseca substantia et natura talium actuum. Ideoque invenitur in omni statu et in omni natura creata, ut ex dictis satis constat.

7. *Secundum corollarium.* — Secundo, infertur gratiam requiri ad hos actus ut principium per se et physicum illorum, in quo etiam est magna differentia inter hos actus et naturales. Nam ad naturales gratia solum juvat moraliter, illuminando intellectum, et excitando affectum, et tollendo impedimenta; ad hos autem actus majus adjutorium necessarium est. Ratio autem est clara ex dictis, quia ad actus naturales habent potentiæ efficientes vires physicas, ad hos autem actus minime, et ideo indigent superiori principio elevante illas, et dante vires ad eos eliciendos, etiam per se et physice. Unde necesse est ut ad hos actus Deus per se concurrat, non tantum ut prima causa agens per concursum generalem, sed etiam ut causa particularis et principalis, vel immediate, vel saltem infundendo aliquod principium proximum per se et physicum talium actuum simul cum intellectu vel voluntate, ut infra tractando de auxiliis latius dicetur. Per hoc autem

non excluditur concursus etiam Dei ut primæ causæ ordinis etiam supernaturalis, quia hic semper est necessarius propter dependentiam essentialem omnis entitatis creatæ a Deo, ut dicitur libro 5. Denique non etiam excluduntur morales concursus gratiæ per illuminationem et inspirationem supernaturalis ordinis, nam hic modus adjutorii gratiæ necessarius est, ut definiunt Concilia, et fundatur etiam in supernaturali substantia talium actuum, quia non potest intellectus noster aut voluntas ad illos conari, nisi per hujusmodi auxilia divina excitetur, ut tradunt Concilia, præsertim Concilium Trident., sess. 6, canon. 3, et inferius tractando de auxiliis latius explicandum est. An vero gratia habitualis semper debeat præcedere, saltem ordine naturæ, ad hujusmodi actus, postea disputabitur. Nunc quod ad fidei actum pertinet, certum est gratiam habitualem sanctificantem non esse necessariam, quia fidei actus potest esse in peccatore; de habitu autem fidei simul cum aliis, infra suo loco generaliter dicendum.

8. *Tertium corollarium.* — *Probatum positum corollarium.* — Tandem ex hac solutione colligimus non posse eundem actum numero esse acquisitum et infusum, vel simul, vel successive, cujus oppositum sentiunt omnes fere auctores, qui putant actum infusum esse naturalem quoad substantiam, præsertim Gabriel et Ochamus. Qui loquentes de actu fidei dicunt eundem actum simul esse fidei infusæ et acquisitæ, eumque prius esse posse solius fidei acquisitæ, seu mere naturalem et non infusum. Loquunturque consequenter, quia potest esse substantia actus sine modo accidentali, unde fit etiam ut possit esse simul naturalis et infusus, quia potest habere substantiam cum modo; non tamen dicere possunt dari actum pure infusum, quia non potest esse modus accidentalis sine substantia, et aperte Gabriel explicat non posse esse fidem infusam sine acquisita. Eademque sententia sumitur ex Scoto, et Cajetano, loquente de contritione. At in nostra sententia hoc ultimum non solum contingere potest, sed etiam est necessarium in actibus per se infusis, nam in illis substantia eorum, et prima ac essentialis species est supernaturalis, et ideo omnis etiam modus qui ad illam sequitur, est supernaturalis, et ita totus est tantum supernaturalis. Duo autem prima sunt impossibilia, ut in corollario diximus. De primo patet, quia non potest eadem entitas simul esse in duabus speciebus substantialibus; sed fides acquisita

essentialiter est in tali specie entis pertinentis ad ordinem naturæ; fides autem infusa essentialiter est in altiori specie et ordine rerum; ergo non potest simul idem actus numero quoad entitatem simul esse in utraque specie. Unde fingi non potest quod intellectus simul et uno actu assentiatur eidem veritati, ex motivo fidei infusæ et acquisitæ, quia non potest idem actus accipere ex illis motivis duas species æque primas, quia hoc repugnat, ut dictum est, nec unam essentialem et alteram accidentalem; tum quia non est major ratio de una quam de altera; tum etiam quia utrumque motivum sufficit constituere suam speciem entis.

9. *Progreditur probatio.* — Et eadem ratione non possunt quasi conjungi simul ad dandam unam speciem actui, quia sunt objecta primo diversa et distincti ordinis, et non conjunguntur ad constituendum unum formale objectum, a quo possit una species actus sumi. Nec etiam potest una simplex entitas simul esse naturalis et supernaturalis in specie substantiali. Vel ergo illa species est naturalis, et sic supernaturalis motivum, ut tale est, nihil illi confert, vel est supernaturalis, et tunc naturale motivum illam non attingit, nec supernaturalis fides a tali motivo potest per se pendere; nullo ergo modo potest simul idem actus esse in utraque specie acquisitæ, et infusæ fidei, seu virtutis. Et eadem ratione nec successive potest id contingere in actibus per se infusis, quia, mutata specie essentiali et substantiali, mutatur tota entitas actus. Item quia si idem actus posset transire a naturali in supernaturalem, vel e contra, oporteret aliquam entitatem substerni utrique rationi; ergo illæ rationes essent accidentales actui, quod est contra hypothesin, quia statuimus actus per se infusos substantialiter esse supernaturales. Et præterea de illa entitate substrata inquiremus, in qua specie sit, et unde illam sumat, seu ex quo objecto, et an sit naturalis, vel supernaturalis; nihil enim in his omnibus potest dici probabiliter: est ergo impossibilis talis entitas actus, quæ successive fiat naturalis et per se infusa.

CAPUT IX.

FUNDAMENTIS PRIORIS SENTENTIÆ SATISFIT.

1. *Ad primum argumentum in cap. 4, num. 11.* — Superest ut argumentis prioris sententiæ in cap. 4, a num. 11, positus respon-

deamus. Primum erat, quia repugnat actum esse vitalem, et esse quoad substantiam supernaturalem. De quo puncto multa dixi in 1 part., tract. 2, lib. 2, cap. 8, tractando de visione. De qua dubitari non potest quin sit actus quoad substantiam supernaturalis: hoc enim nec illi Theologi, qui de actibus viæ aliter sentiunt, negare ausi sunt, ut supra ex Durando retuli, et videre licet in Cajetan. 2. 2, q. 17, art. 1, ad 3; et Soto, in 4, dist. 49, q. 2, art. 2, conclus. 5; et sententia Theologorum docet visionem illam ita esse in se supernaturalem, ut nulli intellectui creato possit esse connaturalis. Et nihilominus visio illa actus vitalis est, cum constituat beatum videntem, et cum in illa consistat vita æterna, juxta verbum Christi: *Hæc est autem vita æterna, ut cognoscant te solum Deum verum.* Non ergo repugnat actui vitali esse in substantia supernaturalem. Unde etiam non repugnat hujusmodi actum elici a potentia vitali: nam etiam illa visio ab intellectu elicitur, ut contra Durandum et nonnullos alios, cum D. Thoma et aliis gravioribus Theologis eodem loco docui, quia influxus activus potentiæ vitalis est de intrinseca ratione actus vitalis, ut vitalis est, et omnino necessarius ut formalem effectum suum tribuat potentiæ vitali. Sicut ergo in illa visione possunt illa duo conjungi, ita etiam poterunt in actu fidei vel amoris viæ. Idemque argumentum fieri potest de actu prophetiæ, de quo D. Thom. 2. 2, quæst. 171, artic. 2, ad 3, dixit esse supernaturalem quoad substantiam, manifestum tamen est esse actum vitalem. Idemque est de actu scientiæ infusæ animæ Christi, nam ab illo vitaliter fiebat, licet esset alterius rationis a scientia acquisita, ac subinde in sua entitate supernaturalis respectu animæ Christi, ut suppono ex doctrina divi Thomæ, 3, quæst. 9, art. 2 et 3, præsertim ad 2 et 3, juncta tota quæst. 11.

2. *Data solutionis ratio.* — Ratio vero est, quia nulla est implicatio contradictionis, quod potentia naturalis elevetur ad agendum ultra vires suas naturales divina virtute, et servato modo agendi, quem ratio vitalis actus requirit; ita ut quamvis supernaturaliter agat, nihilominus in intrinseco modo agendi servetur proportio, juxta naturalem conditionem talis potentiæ; sive potentiæ nostræ habeant inchoatam virtutem naturalem ad influendum in hos actus per modum principii proximi principalis, saltem partialis, sive influant per potentiam obedientialem per